

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

2010

Vladimír Vácha

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

Vladimír Vácha

Výchova ke zdravé sexualitě u žáků 8. a 9. tříd ZŠ

Educational Programme for Healthy Sexuality for 8th and 9th Grade Primary School Students

2010

Vladimír Vácha

Poděkování

Děkuji vedoucí mé práce, PhDr. Michaelle Vítečkové za spolupráci a pomoc při její tvorbě. Děkuji organizaci ACET ČR, že jsem v rámci přednášek mohl shromažďovat výsledky terénního výzkumu mezi žáky a studenty.

„Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury, výsledků svého výzkumu a dalších odborných zdrojů.

V Praze dne 12.5.2010

podpis

Anotace

Práce se opírá o terénní dotazníkový výzkum mezi mládeží a přináší doporučení pro výchovu ke zdravé sexualitě především na Základní škole.

Work is based on field research questionnaire among the youth and makes recommendations for health education on sexuality, especially elementary school.

Obsah

Úvod.....	str.8
1. Vymezení problému – typické postoje k sexualitě mezi mládeží.....	str.9
2. Doporučení pro sexuální výchovu na ZŠ	str.11
2.1 Jaké platí principy pro sexuální výchovu	str.13
2.1.1 Přiměřenost věku	str.13
2.1.2 Otevřenost – důraz na osobnost vyučujícího.....	str.14
2.1.3 Vyvážený pohled na sexualitu	str.15
2.1.4 Holistické pojetí sexuality se složkou fyzickou, psychickou, sociální i etickou	str.16
2.1.5 Genderová rovnost	str.17
2.1.6 Pohlavně přenosné nemoci včetně HIV/AIDS (přehled, prevence).....	str.18
2.1.7 Moderní vyučovací metody	str.19
2.1.8 Nevyhýbat se ožehavým tématům	str.19
2.1.9 Spolupráce školy s rodiči	str.20
2.1.10 Zpětné vyhodnocování	str.20
3. Výsledky terénního výzkumu	str.21
3.1 Cíl výzkumu	str.21
3.2 Výzkumné hypotézy.....	str.21
3.3 Výzkumný vzorek.....	str.22
3.4 Metody výzkumu	str.22
3.5 Průběh výzkumu	str.22
3.6 Výsledky dotazníkového výzkumu	str.23
3.6.1 Používání kondomu a jiných antikoncepčních metod	str.23
3.6.2 Sexuální život	str.27
3.6.3 Vztahy s partnery	str.31
3.6.4 Vliv okolí	str.33
3.6.5 Některé názory mladých lidí	str.37
3.7 Závěry výzkumu	str.39
Závěr	str.40
Použitá literatura	str.42
Přílohy	

Seznam použitých zkratk:

AIDS – (Acquired Immuno Deficiency Syndrome) Získaný syndrom lidského imunodeficitu

HIV – (Human Immunodeficiency Virus) – Virus lidského imunodeficitu

PI – (Pearl index) – Pearlův index

RVP ZV – Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání

STD – (Sexually Transmitted Diseases) Pohlavně přenosné nemoci

SM – Sadomasochistický sex

SOU – Střední odborné učiliště

SŠ – střední škola

SZŠ – Střední zemědělská škola

ST – symptotermální (antikoncepční metoda)

ŠVP – Školní vzdělávací program

IUD – (Intrauterine Devices) – nitroděložní tělísko

ZŠ – Základní škola

Úvod

Moje práce se zabývá sexuální výchovou na Základních školách a to především v posledních dvou ročnících, tedy v 8. a 9. třídě. Vychází z mého rozsáhlého výzkumu, který jsem pomocí dotazníků dělal v minulých dvou letech na Základních a středních školách. Z výsledků tohoto průzkumu a z odborné literatury pak vychází doporučení pro kurikulární obsah a cíle sexuální výchovy na ZŠ a to ať již jako samostatného předmětu nebo jako tématu mezipředmětového a průřezového. Přestože i v odborné literatuře, mezi pedagogy i v mé práci je častěji používán termín „sexuální výchova“, bylo by asi lépe užívat termín „výchova ke zdravé sexualitě“. Tento pojem v sobě totiž zahrnuje větší šíři, kterou tato problematika má a na níž musí být na školách brán zřetel. Oblasti, které výchova ke zdravé sexualitě zahrnuje jsou mimo jiné psychosociální rozvoj osobnosti, vnímání vlastní identity, reprodukční zdraví, pohlavně přenosné nemoci a prevence před nimi, biologická stránka sexuality a reprodukce, antikoncepční metody, budování pevných a rozvíjejících se partnerských vztahů, česká legislativa v oblasti sexuality, rodina a rodičovství adt.

Výchova ke zdravé sexualitě by měla patřit k výchovně vzdělávacímu procesu již na Základních školách, ale patří jistě i do zvláště nižších ročníků středních škol, kdy mladí lidé začínají sexuálně žít a měli by být dostatečně poučeni o rizicích, která na ně v této oblasti číhají, seznámení se správnou funkcí lidské sexuality. Škola sice nemůže v této oblasti přebírat roli rodiny, kde by asi především měli být mladí lidé poučeni o těchto věcech, přesto může sehrát roli významného zdroje odborných informací. Pedagogičtí pracovníci mají na osobnostní vývoj mladých lidí velký vliv. Mohou tedy i v oblasti výchovy ke zdravé sexualitě udělat velký kus práce. Vzhledem k mnoha rizikům, kterým musí dnešní děti a mladí lidé čelit (internetová pornografie a další zneužívání internetu, nárůst počtu HIV pozitivních osob a dalších pohlavně přenosných nemocí, komercializace sexu, zneužívání dětí, nechtěná těhotenství atd.) a etickým otázkám, které si musí ve spojitosti se sexualitou klást (např. přijatelnost interrupcí, homofobie nebo naopak homofilie a protěžování menšinových sexuálních orientací, prostituce) je důležité přinášet jasné postoje a naučit mladé lidi orientovat se v těchto otázkách a pomoci jim nacházet vlastní názory a budovat schopnost chovat se odpovědně. Cílem výchovy ke zdravé sexualitě by mělo být to, aby se odpovědné postoje staly integrální součástí osobností žáků a studentů.

1. Vymezení problému – typické postoje k sexualitě mezi mládeží

Otázka sexuality je ve společnosti čím dál více frekventovanější. Česká společnost je sexualitě otevřená a porevoluční vývoj znamenal ještě liberálnější přístup k sexualitě. Vyplývá to i z výzkumů názorů na manželskou nevěru, střídání partnerů, interrupce, odlišné sexuální orientace a podobně, kdy je ČR ve srovnání s Evropou velmi liberální (Weiss, 2001).

Mezi mladými lidmi jsou ve vrstevnických skupinách zažitá mnohá kliše a stereotypy, která pak velmi ovlivňují jednání jednotlivců. Společenský status v období puberty a adolescence je silně spojen s postoji k sexuálnímu chování a zkušenostmi se sexem.

Mezi typické postoje mladých lidí patří:

- je normální zahajovat sexuální život kolem 15. roku věku
- je normální střídat partnery
- ke vztahu chlapce s dívkou patří i pohlavní styk
- zdrženlivost v oblasti sexuálního života či sexuální abstinence před vstupem do manželství je dnes přežitek
- sexuální styk je druhem zábavy
- nekoitální sexuální aktivity (např. orální sex) jsou z hlediska nákazy STD naprosto bezpečné
- používání kondomu je pro slabochy
- pornografie líčí sexuální aktivity jako normu a vzor
- různé atypické sexuální praktiky (anální sex, SM atd.) je dobré vyzkoušet
- hormonální antikoncepce je 100% bezpečná a je věcí ženy, aby si antikoncepci ohlížela
- sexualita je tu od toho, abychom si co nejvíce užili

S podobnými názory se střetávám při přednáškách o problematice HIV/AIDS a partnerských vztahů velice často. Stačí si pročíst komunikaci mezi mladými lidmi třeba na Facebooku. I když naštěstí ne všichni tyto postoje sdílejí, je nemalý počet těch, kteří přinejmenším verbálně takové postoje razí. Jelikož jsou namnoze nepravdivé a jsou v přímém rozporu s pozitivním vývojem reprodukčního zdraví v dospívání a v neposlední řadě odporují i zdravému fungování společnosti, je třeba se v rámci edukačního procesu věnovat též podrobné a cílené výchově a osvětě v této oblasti. Výchova ke zdravé sexualitě by měla být jedním z důležitých předmětů obsažených i v RVP ZV. Podobně jako u jiných sociálně patologických jevů je mnohem účelnější věnovat se primární prevenci (nespecifické i specifické), než řešit

těhotenství mladistvých, STD, pokřivený vztah k vlastní sexualitě a další problémy dospívajících (i pak dospělých). Obraz o sexualitě, kterou získají mladí lidé z médií, je naprosto zkreslený, povrchní a komerčními zájmy vedený. Škola zde má úlohu protiváhy. Skrze dobře pedagogicky vedenou výchovu ke zdravé sexualitě může pozitivně ovlivnit život další generace mladých lidí.

Zralá sexualita zahrnuje nikoli pouze tělesnou stránku, ale dotýká se celé osobnosti člověka. Je zřejmé, že v období dětství a dospívání se osobnost člověka teprve utváří a mladý člověk není schopen prožívání hluboké intimity, která k partnerskému sexuálnímu životu patří. „Dosažení intimity v partnerském vztahu je možné nejdříve na konci adolescence (pozdní adolescence se uvádí pro věk 15-20 – pozn.aut. práce), kdy je člověk zralejší a je schopnější sdílet s partnerem jeho pocity, vzdát se kvůli němu, alespoň občas, uspokojení vlastních potřeb, vyrovnat požadavky obou, aniž by se jimi cítil ohrožen. To znamená v době, kdy dosáhne uspokojivého vymezení vlastní identity. Nezralá identita intimitu nepřipouští.“ (Vágnerová, 2005, str. 384) Podle E.H. Eriksona je pátá etapa vývoje osobnosti ve věku 12-19 let etapou hledání vlastní identity v konfliktu se zmatením životních rolí. A teprve další vývojové stádium, věk 19-25 let, obdobím vytváření intimních vztahů, kdy je jedinec schopen splynout s druhou osobou v úzkém svazku. Je proto nezdravým trendem, pokud se začátek fyzického sexuálního života sune před tuto hranici. Podle vedoucí subkatedry dorostového lékařství Institutu postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví by mladí lidé měli „počítat se sexuálním životem až v dospělosti. S osobou mladší 15 let je sexuální styk podle našeho zákona trestný. Ale i potom, přibližně do doby plnoletosti, je rizikový. Zvláště to platí pro dívku, v průměru přibližně do jejích 17 let, z důvodu nedozrálosti děložního čípku, a tím možného ohrožení jejího dalšího zdraví. Sexuální zdrženlivost je v této době naprosto normální, i když ne zcela jednoduchá.“ (Hamanová, 2003, str.29) To, že dnes díky tlaku médií a sexualizované kultury, v níž žijeme, není vůbec jednoduché přinášet argumenty pro odložení sexuálního styku do dospělosti, je pravda. Ale nezabýváte to nás dospělí – pedagogy i rodiče - povinnosti o těchto věcech otevřeně mluvit a varovat mladé lidi před důsledky, které může jejich nezralé jednání mít. „Praktickým důsledkem časného začátku pohlavního života je také větší střídání sexuálních partnerů, což je opět velmi rizikovým faktorem pro možnost onemocnění pohlavně přenosnými nemocemi.“ (Machová, 2002, str.76)

2. Doporučení pro sexuální výchovu na ZŠ

Sexuální výchova je alespoň teoreticky součástí výuky na školách. Situace ale není zdaleka jednoduchá. „V podstatě až s nástupem epidemie HIV/AIDS se uvolňují tato předtím více či méně tabuizovaná témata a rodiče i škola si začínají alespoň zčásti uvědomovat důležitost adekvátního sexuálního poučení svých dětí či žáků, a to i přesto, že kompetentní orgány (především pak ministerstvo školství) nebyly zatím ani na nátlak odborníků schopné přijmout ucelenou koncepci sexuální výchovy.“ (Weiss, 2001, str. 127) Nicméně sexuální výchova je ve školních vzdělávacích programech ZŠ často zapracována jako průřezové téma, nebo je vyučována v rámci rodinné výchovy. Ale pouze v malém procentu případů splňuje roli dostatečné celostní výchovy. „V současnosti je náplní školní sexuální výchovy předávání základních, zejména biologicky orientovaných informací o pohlavním dospívání, početí, porodu, těhotenství, mateřství, o zabránění těhotenství a o ochraně před sexuálně přenosnými chorobami. Otázkám vztahů, hodnot, formování postojů a vytváření vlastního názoru je věnováno většinou velmi málo prostoru.“ (Šilerová, 2003, str.23) Žáci tedy často dostanou pouze základní informace o lidské sexualitě, které jsou většinou rozptýleny v různých předmětech, jako je přírodopis, občanská nauka či rodinná výchova. „Bohužel v současnosti funguje kvalitní a systematická sexuální výchova, podporující nejen základní faktické znalosti, ale i rozvoj osobnosti, jen na malém množství škol.“ (Šilerová, 2003, str.24) Je důležité, aby sexuální výchova poskytovala „nejen informace, ale také dokázala u mládeže budovat cílevědomé postoje a účinné dovednosti. To ovšem dokáže jen školený pedagogický pracovník.“ (Uzel, 2006, str.22) Informace o sexualitě získávají mladí lidé nejčastěji z nedůvěryhodných zdrojů, jako jsou kamarádi nebo bulvární a povrchní média. „Média, především pak noviny a časopisy, se stala rozhodujícím zdrojem informací obyvatelstva (zvláště mládeže) o sexuálních otázkách. Suplují tím do značné míry zatím stále ještě nedostatečnou úroveň sexuální výchovy ve školách a v rodině. Podle výzkumů pouze v malé části základních a středních škol je sexuální výchova realizována.“(Weiss, 2001, str.32) Podle výzkumů Šilerové jen asi 47% respondentů uvedlo, že informace o sexuálním chování získalo ve škole (Šilerová, 2003, str.29)

Zkušenosti se sexuální výchovou v různých zemích jsou různé. Ve Švédsku, kde je sexuální výchova zařazena do kurikula již několik desetiletí, ale je vedena relativně ve velmi liberálním duchu, naopak věk koitarché (prvního pohlavního styku) klesá a je oproti ostatním

evropským zemím zhruba o rok dříve. Tyto metody tedy nepřinášejí kýžený výsledek, naopak se dá říci, že rizikové chování mládeže je zde mnohem rizikovější (v oblasti předčasného sexuálního života, promiskuity, zvýšeného počtu interrupcí mladých žen, sexuálního styku pod vlivem alkoholu atd.), než v ostatních evropských zemích. Oproti tomu v USA, kde byla sexuální výchova vedena v konzervativním duchu a je založena na propagaci sexuální abstinence v dospívání (jedna z iniciativ nese výmluvný název „True Love Waits“ - pravá láska počká) byly vyhodnoceny dlouhodobé projekty a ukázalo se, že tento způsob výchovy přinesl významný úspěch tam, kde šlo o doplnění tohoto aspektu do již existující sexuální výchovy. (Machová) Je tedy asi nesmírně důležité, jaký program sexuální výchovy se zvolí, co je jeho cílem, jakými prostředky a metodami je vyučován.

Sexuální výchova, nebo tedy spíše výchova ke zdravé sexualitě, je velmi důležitá. „Především výsledky zaměřených studií potvrzují, že sexuální výchova spíše oddaluje věk prvního styku, vede ke zvýšenému užívání antikoncepce a k dodržování zásad ‚bezpečnějšího sexu‘“ (Weiss, 2001, str. 125), tedy to, co přispívá k omezení syndromu rizikového chování dospívajících. Je tedy nutné, aby škola hrála mnohem důležitější roli ve výchově ke zdravé sexualitě, a to především na ZŠ, kdy lze životní styl mladých lidí a jejich hodnotové žebříčky ovlivňovat mnohem snáze. Dosud totiž platí, že „nejvýznamnějším zdrojem informací o sexualitě zůstávají u obou pohlaví vrstevníci, rodina a škola se jako informační zdroje uplatňují v této oblasti stále ještě naprosto nedostatečně.“ (Weiss, 2001, str. 129)

Je zřejmé, že výchova ke zdravé sexualitě musí probíhat již od útlého dětství především v rodině. Měla by být cílenou a integrální součástí rodičovské výchovy. Škola má ale v oblasti sexuální výchovy též nezastupitelnou roli. „Škola má jako jeden ze svých úkolů výchovu ke zdravému životnímu stylu a v jejím rámci i výchovu sexuální. Výhodou informací podávaných školou je věcnost a odbornost, odborný slovník a zařazení učiva do širších biologických, psychologických a sociálních souvislostí.“ (Machová, 2002, str. 122)

V Rámcově vzdělávacím programu základního vzdělávání (RVP ZV) jsou jmenovány klíčové kompetence, které by si žáci měli osvojit. Souvisí s osobnostně sociální výchovou, jejíž nedílnou součástí je výchova k zodpovědnému přístupu k sexualitě, reprodukčnímu zdraví, partnerství atd. Sexuální výchovu lze zařadit do širšího vzdělávacího oboru „člověk a jeho

zdraví“ a „člověk a svět“. Očekávané výstupy edukačního procesu jsou poměrně podrobně popsány pro jednotlivá období (ročníky ZŠ).

Ministerstvo školství vydalo počátkem dubna 2010 manuál s názvem *Sexuální výchova – vybraná témata*. Přináší kromě témat jinde v literatuře lépe a podrobněji zpracovaných též výborné náměty z praxe, jak konkrétně sexuální výchovu ve třídě vyučovat a přehled učiva z oblasti sexuální výchovy pro jednotlivé ročníky ZŠ (od 1. po 9. třídu). Nezbývá než doufat, že se podaří sexuální výchovu zařadit prakticky do všech škol v ČR a nezůstane pouze na papíře.

2.1 Jaké platí principy pro sexuální výchovu:

2.1.1 Přiměřenost věku

Již na prvním stupni by měla začít cílená a postupná sexuální výchova, věnující se ale v mladším školním věku spíše otázkám mezilidských vztahů, rodiny a podobně. Děti by neměly být seznamovány s detaily sexuálního života příliš brzy, aby se zbytečně neprobouzela jejich zvědavost, na druhou stranu by zase měly být seznámeny s principy zdravé sexuality dostatečně brzy, než budou jejich názory a postoje formovány tlakem okolí a médií. „Základním doporučením zůstává, že děti by měly dostat informace dříve, než sexualita v souvislosti s biologickým dozráváním začne hrát důležitou roli v jejich životě“ (Šilerová, 2003, str. 57) I když některé aspekty zdravé sexuality, jako je třeba prevence sexuálního zneužívání, by měly být vyučovány již na prvním stupni (Machová), celostní vyučování o sexualitě s aspekty biologickými a psychosociálními je přiměřené právě v období biologického dozrávání, tedy v období menarché a první poluce. I když mohou být tyto projevy individuální, dá se říci, že přicházejí na počátku období střední adolescence, která se udává jako věk 13 – 17 let. Odpovídá to tedy věku žáků 7. a 8. tříd ŽS. Jak vyplynulo i z mého výzkumu, je právě 8. třída a pak asi i prázdniny mezi 8. a 9. třídou často zlomem v počátcích sexuálních zkušeností. Je proto podle mě nezbytné soustředit se právě na tuto věkovou kategorii a zařadit masivní výuku sexuální výchovy do osnov 8. tříd. Vzhledem k tomu, že v současnosti si každá škola vytváří svůj vlastní školní vzdělávací program (ŠVP), nelze tuto věc řešit direktivně a zeshora, ředitelé školy by však měli být vedeni k tomu, aby ŠVP průběžně korigovali a upravovali podle aktuálních společenských potřeb a výsledků různých výzkumů.

2.1.2 Otevřenost – důraz na osobnost vyučujícího

Učitelé by se neměli stydět a bát o sexualitě mluvit. Někdy právě nechut' mluvit otevřeně o této oblasti a obava z nepříjemných a ožehavých otázek žáků způsobuje, že se sexuální výchova neučí vůbec, nebo jen ve velmi omezené míře. Mnozí pedagogové se bojí o sexualitě mluvit, sami sexuální výchovu většinou vůbec nezažili. Podle WHO „nejméně třetina učitelů není přednášení sexuální výchovy vůbec schopna.“ (Pál, 1995, str.3) Proto je potřeba také velmi pozorně volit, kdo bude ve škole sexuální výchovu vyučovat. Pro mnohé školy je nejsnazší variantou uspořádat přednášku s externím odborníkem. To může být velmi přínosné, protože i žáci, zvláště v kritickém věku puberty, lépe přijímají informace od „neokoukaného“ externisty, než od pedagogů, které dobře znají. Je ovšem také třeba zodpovědně volit, jakého externistu pozvat. Ne všechny programy školám nabízené jsou stejně kvalitní a mediální známost některých „odborníků“ nemusí nutně znamenat kvalitu přednášky. Pokud je to ale pouze externista, kdo o sexu s žáky mluví a nenavazuje na jeho přednášky cílená a dlouhodobá sexuální výchova ve škole, často se podobné akce mívají účinkem. Žáci musí vycítit, že sexualita je něco přirozeného a z postojů a výkladu učitele najít střední cestu mezi nepřiměřeným studem a uhranutostí sexem. Osobnost pedagoga vyučujícího sexuální výchovu by měla být vyzrálá a pedagog by měl být v této oblasti integrální – to co vyučuje by měl také žít. Je ovšem zřejmé, že celkový přístup naší společnosti k otázkám sexu je čím dál liberálnější. Výzkumy „v zásadě svědčí o další liberalizaci (už i předtím ve světovém srovnání extrémně liberálních) názorů na sexuální otázky v České republice, a to zvláště u žen. Tato liberalizace se u nich projevila především v postoji k interrupcím, ke skupinovému sexu, k náhodným i předmanželským sexuálním stykům, k masturbaci, k homosexualitě a k antikoncepci.“ (Weiss, 2001, str.131) Že se v této oblasti liberalizují postoje především českých žen, hraje důležitou roli v našem feminizovaném školství. Pokud je dále nejdůležitějším zdrojem informací o sexualitě vedle vrstevníků matka, je tento trend kritický pro další generace mladých lidí. Od žen v rodině i ve škole již neuslyší konzervativní postoje tak často, jako tomu bylo v generaci minulé. Svými postoji a názory na danou problematiku ovlivňují české ženy dospívající mládež asi více, než je ovlivňuje samotný obsah kurikula. Jak píše Machová v souvislosti s STD: „příčin nárůstu pohlavních chorob je mnoho, avšak na předním místě je liberální postoj celé společnosti k sexuálnímu chování, které má mnohdy konzumní charakter.“(Machová, 2002, str. 77) Podle

Friedmana jsou mezi nejdůležitějšími faktory, které pomáhají dospívajícím úspěšně dozrát v dospělého, pozitivní vzory v okolí dospívajícího a perspektiva jeho role jako dospělého, blízký vztah dospívajícího s dospělým a společnost, která podporuje tradiční morální hodnoty. (Friedman in Machová, 2002, str. 146) Někteří odborníci se domnívají, že vlivem převratných změn ve společnosti nás okolnosti „staví před nutnost změny názorů na sexuální morálku a před nezbytnou korekcí představ o lidské sexualitě a sexuálním zdraví.“ (Uzel, 2006, str.6) Nicméně ani ty sebevětší změny ve společnosti nic nezmění na biologických potřebách dozrávání mladého organismu především dívek a jejich nepřípravenosti na mateřství. Tradičních hodnot se nemusí pedagogové bát, neučiní je to v očích žáků staromódními. Ve svých přednáškách otevřeně mluvím o konzervativním přístupu k sexualitě a reakce, se kterými se setkávám, jsou většinou velmi pozitivní. Jakoby mladí lidé čekali, až jim někdo řekne, co kdesi uvnitř v sobě cítí, ale co je proti trendu dnešní doby a jsou vděční za to, že mohou slyšet i takové názory. Mládež „tápe – často bolestně – v tom, co je pro její věk „normální“. Diskutuje o tom, snaží se dobrat pravdy, ale s úlevou také slyší, že jsou to hodnoty, které je naučila znát správná výchova v dobře fungující rodině, anebo společnost, která tyto mravní hodnoty chrání a podporuje a naopak netoleruje ty okolnosti, které ve svých důsledcích k rizikovému chování mládeže vedou.“ (Machová, 2002, str. 163)

Přístup k dětem (nejen) v této oblasti výchovy by měl být ne mentorský, poučující, kárající, ale provázející. „Své zápasy si každý adolescent musí prodělat sám. Dospělí jim však v tom mohou pomáhat – důvěrou, nasloucháním, pravdivou komunikací, tedy přátelským doprovázením“. (Machová, 2002, str. 157) Sexuální výchova musí být otevřená k diskusi s žáky. Má-li pozitivně a trvale ovlivnit jejich hodnotové žebříčky a pomoci jim utvářet si pozitivní návyky a názory, nesmí předávat „hotové hodnoty a vzory chování, ale soustředit se na informace a na vytváření vlastních postojů žáků“. (Šilerová, 2003, str. 49)

2.1.3 Vyvážený pohled na sexualitu

Od svých kamarádů, z médií (pokleslých, jako jsou pornografické časopisy či filmy, dnes naprosto běžně dostupné na internetu komukoli, ale i masových, kde se sexualita líčí často neadekvátně) či od partnerů, mají mladí lidé často zkreslené představy o sexualitě a sexuálním životě. Úloha školy je zde přinášet protiváhu založenou na vědeckých poznatcích, byť dnes

možná nepopulární. Je důležité přinášet pravdivé a vyvážené informace jako prevenci před patologickými jevy jako je promiskuita, předčasné zahájení sexuálního života, nechtěná gravidita mladistvých, sexuálně přenosné nemoci a podobně. I když to asi nebude populární, pedagogové musí „stále dospívajícím sdělovat, že pohlavní styk nepatří k normě životního stylu v tomto věku.“ (Machová, 2002, str.34) Někteří autoři se poněkud rozporuplně domnívají, že např. co se týče ochrany před HIV „pohlavní zdrženlivost je jedinou možnou prevencí. Je však nutné připustit, že v současném světě, kdy reálná hrozba AIDS sice tluče na poplach, ale stále ještě se nedotýká našeho bezprostředního okolí, je požadavek pohlavní zdrženlivosti nereálný. Pohlavní zdrženlivost ...není možná v době, kdy v západních zemích existuje sexuální turistika do Thajska stejně jako do Čech, kdy obchod se sexem zajišťuje vysoké příjmy všem zainteresovaným. Nezbyvá než vycházet z této jakkoli nepříjemné reality.“ (Donát, 2007, str.80) Výhodou školního prostředí je to, že používá pro popis biologických stránek sexuality (včetně anatomických popisů) a sexuálního chování odborné názvy a může tak kultivovat též slovník mládeže.

2.1.4 Holistické pojetí sexuality se složkou fyzickou, psychickou, sociální i etickou

Sex není pouze věcí tělesnou, dotýká se celé osobnosti člověka. Proto by se sexuální výchova měla zaměřovat na celostní pojetí sexuality a ne pouze na informace o biologické stránce sexuality. Do výchovy ke zdravé sexualitě neodmyslitelně patří též výchova k partnerství, komunikaci, budování vztahu. „Velmi příznivé pro vývoj mladého člověka je, když zahajuje sexuální život v rámci stabilního a důvěrného vztahu, čímž sex spojuje s láskou, nikoliv jen s povrchní okouzleností. Pokud střídá sexuální partnery bez hlubokého citového vztahu, jeho zájem se pak soustřeďuje pouze na tělesnou stránku sexuality, nikoliv na vztahovou. Jednostranný přístup může vést k nadměrnému zájmu o sexualitu, ovšem pouze na její fyzické úrovni, a k citovému oploštění, spojenému se sobectvím a s neschopností navázat partnerský vztah trvalejšího charakteru. Znemožňuje prožívat lidskou sexualitu v celé její šíři. Tato orientace se později jen těžko mění.“ (Šilerová, 2003, str.13) Pál se dokonce domnívá, že nikoliv informace o biologické stránce sexu, ale „sexuální norma lidského chování by měla být hlavní náplní sexuální výchovy. Tato norma by měla motivovat mladé lidi neubližovat svým sexuálním chováním sobě ani svému okolí“. (Pál, 1995, str.3) Je tedy zřejmé, že sexuální výchova se nemůže vyhnout otázkám jako je manželství, rodina, výchova dětí, komunikace. Nejde tedy

pouze o sex jako takový, ale musí být zasazena do celé škály sociálních vazeb. Měla by mladé lidi motivovat k tomu, aby viděli životní perspektivu v založení rodiny, v budování manželského svazku, který vydrží celý jejich život. A to i přesto, že kolem sebe nevidí příliš dobrých vzorů. V Praze se rozvádí více než polovina všech manželství. Přesto by měli být dospívající motivováni ke kladnému postoji k manželství a k zodpovědnému přístupu k budování partnerských vztahů, k investici do prohlubování vztahů a k naději, že právě oni nemusí kopírovat negativní příklad ze své rodiny nebo okolí. Jen tak může společnost obstát a uzdravit se. Má-li být sexuální výchova úspěšná, musí „být zároveň spojována s výchovou ke kladným životním hodnotám.“ (Machová, 2002, str.164)

2.1.5 Genderová rovnost

Dnes je moderní mluvit o rovnosti pohlaví a proti genderové diskriminaci či sexismu. Stává se ale, že pokud na škole vyučována sexuální výchova je, je určena především dívkám v dělných vyučovacích hodinách a bere se jako poučení o mateřství. Je pravdou, že především dívky jsou v období dospívání ohroženější, co se týče rizik reprodukčního zdraví. Je žádoucí, aby „v době do 18 let vývoj pohlavních orgánů nebyl narušen škodlivými vlivy a proběhl jako příprava na reprodukci v dospělosti... Nerušený vývoj pohlavních orgánů v období dospívání je významným předpokladem pro dosažení dobrého reprodukčního zdraví v dospělosti.“ (Machová, 2002, str.32) Často se sexuální výchova zaměřuje právě na ně. To je jistě velmi potřebné a dívky by měly být poučeny o osobní hygieně při menstruaci, prevenci před nechtěným těhotenstvím, o pohlavně přenosných chorobách a jejich prevenci, měly by být vedeny k pohlavní zdrženlivosti atd. Podle dotazníkové akce iniciované českými gynekology v roce 1997 by se měly informace soustředit především na témata, ve kterých se ukázaly největší mezery ve znalostech dívek a žen ve věku 12-21 let. Jsou to

- 1) fyziologie ženských pohlavních orgánů (kupodivu značné procento dívek není dostatečně seznámeno s fungováním svého vlastního těla)
- 2) zdravé sexuální chování a sexuální život (včetně oddálení koitarché)
- 3) životní styl (oblast výživy, hygieny, odpočinku atd.)
- 4) nádorová onemocnění (prevence, diagnostika)

Ale i tam, kde probíhá výuka sexuální výchovy v koedukovaných třídách, neodnáší si z

ní dívky a chlapci to samé. Proto je potřeba podávat informace o ženské sexualitě a reprodukčním zdraví ženy tak, aby i chlapci porozuměli své spoluodpovědnosti za reprodukční zdraví (budoucí) partnerky. Nadto by měli být stejnou měrou poučeni i o mužské sexualitě, jejích biologických, psychologických i morálních aspektech. Je dobré posilovat uvědomění si genderové role obou pohlaví, zdravé a vyhraněné sexuální identity. Poznání funkce vlastního těla, přijetí své sexuality jako něčeho přirozeného a krásného, získání pozitivního sebehodnocení – to všechno jsou cíle sexuální výchovy, která by měla být zaměřena rovným dílem na chlapce i dívky. V současnosti díky komercializaci sexu je myslím třeba bořit i mnohé mýty ohledně mužské a ženské sexuality. Jedním z důležitých úkolů pedagogů je posilovat smysl pro odpovědnost u chlapců za používání antikoncepce, jelikož tuto odpovědnost díky nárůstu počtu uživatelů hormonální antikoncepce přesouvají výhradně na dívky. Ale podobně jako na početí dítěte se musí podílet oba partneři, musí se oba podílet na zabránění nechtěného těhotenství.

2.1.6 Pohlavně přenosné nemoci včetně HIV/AIDS (přehled, prevence)

Stále platí, že „i když je pohlavní styk v dorostovém období častý, není možno tvrdit, že je to v dospívání norma“. (Machová, 2002, str.140) Vzrůstající počet lidí nakažených pohlavně přenosnými nemocemi (Sexually transmitted diseases – STD) ukazuje, že je naprosto nutná osvěta v této oblasti. Stoupající počet nakažených virem HIV je alarmující a i když ČR zůstává zemí s relativně malým výskytem této nemoci, roste počet nakažených velice dramaticky. Za posledních 5 let se meziroční počet identifikovaných zvýšil čtyřnásobně. Přitom celosvětově je nejrizikovější věkovou skupinou co se nákazy virem HIV týče právě věk 15-25 let. Téměř polovina HIV+ je z této věkové kategorie. Významně stoupá přenos viru heterosexuálním pohlavním stykem. Další STD jsou u nás také velmi rozšířené. Vedle „tradičních“ STD jako je syfilis a kapavka se v ČR velmi hojně vyskytuje nákaza HPV (lidský papilomavirus), který může způsobit rakovinu děložního hrdla. Přitom jeho výskyt je mnohonásobně častější u dívek, které mezi svým 13. a 19. rokem věku vystřídaly více sexuálních partnerů (viz např. Hamanová, Machová). Výrazná osvěta v oblasti způsobu přenosu STD, příznaky a klinickým obrazem STD, možnosti ochrany a odpovědnému přístupu k sexualitě i v této oblasti patří nedílně k výchově ke zdravé sexualitě.

2.1.7 Moderní vyučovací metody

Sexuální výchova by neměla být nudná a zaměřená pouze na intelektuální stránku osobnosti. Při výuce sexuální výchovy by se měly uplatnit moderní pedagogické metody jako skupinová práce, interaktivní a multimediální technika, prožitková pedagogika a podobně. Žáci by měli být vtaženi do problematiky a na modelových situacích si uvědomovat a procvičovat možné reakce. Pouhé mentorování informací v této oblasti výuky nestačí. Aby tato výchova ke zdravé sexualitě byla účinná a přinášela dlouhodobé výsledky, musí být výchovou provázející. Musí v žácích vypěstovat zdravé sebevědomí, zdravé návyky a názory, zdravý pohled na svoji sexualitu i sexualitu obecně. Jen tak se podaří čelit tlaku sexualizovaného společnosti a dát dětem pevný základ. Obecně téma sexu mladé lidí zajímá a vzbuzuje v nich zvědavost. Má-li ale být školní výchova výchovou ke zdravé sexualitě, musí souběžně bořit mýty a klišé, ve kterých mladí lidé žijí a naopak budovat zdravý a odpovědný přístup k sexualitě.

2.1.8 Nevyhýbat se ožehavým tématům

Mnohá témata jsou v naší společnosti velmi ožehavá. Díky tlaku některých organizací hájících zájmy homosexuálů je dnes např. otázka homosexuality velmi ožehavou. Na české školy se před nedávnem distribuoval velmi kontroverzní materiál proti tzv. homofobii. Přesto by v rámci sexuální výchovy mělo být probíráno i téma sexuálních úchylek. Ze strachu před stigmatizací za netolerantní homofoby se učitelé někdy i bojí říci, že normou pro lidskou sexualitu v její prokreativní funkci je heterosexuální spojení muže a ženy a jakékoli jiné variace jsou pouze odchylkou od této přirozené funkce. Mezi další témata, kterým by se otevřená sexuální výchova neměla vyhýbat, je otázka interrupce s jejími etickými problémy a zdravotními riziky. Dívky by se měly dozvědět, že je „velmi riziková interrupce prvního těhotenství u mladé ženy“. (Machová, 2002, str.92) Dalšími ožehavými tématy, o kterých pedagogové neradi otevřeně mluví, je např. masturbace, orální či anální sex, pornografie a podobně. I zde platí, že by pedagog měl zachovat profesionalitu a podávat žákům fakta, nebýt pouze poplatný tlaku společnosti. Zároveň by se neměl vyhýbat diskusi k těmto tématům a měl by svým postojem učit žáky respektovat odlišné názory na danou problematiku.

2.1.9 Spolupráce školy s rodiči

Jelikož sexuální výchova by v nějaké míře měla probíhat již od útlého věku a tedy v rodině, bylo by ideální, aby školní výchova na rodinnou navazovala a byly i v dalších letech spolu provázány. V rodinném prostředí důvěry se o citlivých otázkách sexu mluví asi lépe, než před třídou. Problémem je to, že sexualita byla po léta tabu a málokterý z rodičů sám ve své rodině jako dítě zakusil otevřené rozhovory o sexualitě. Rodičům tedy chybí vzory a často i náměty k sexuální výchově. Zde by škola mohla mnohému pomoci. Bylo by ideální, aby škola rodiče seznámila s koncepcí sexuální výchovy na té které škole a v konkrétních ročnících a požádala rodiče o spolupráci. Vyškolení pedagogové mohou pro rodiče pořádat semináře a přednášky, třeba i ve spolupráci s odborníky, jak nejlépe o sexualitě s dětmi mluvit. Mohou rodičům doporučovat vhodnou literaturu a popřípadě další vzdělávání v této oblasti. V rodině se pak dá plynule navázat na školní učivo, které mohou rodiče transformovat do schématu rodinné tradice, světonázoru a etických norem rodiny. Je důležité, aby ani v této oblasti (stejně jako v jiných oblastech výchovy) nestála rodina a škola proti sobě. Pokud mají rodiče dojem, že sexuální výchova na škole neodpovídá jejich představám, měli by to řešit přímo s vyučujícími, kteří mohou výuku upravit nebo vysvětlit svoje postoje. Rozhodně by rodiče neměli před dětmi shazovat autoritu pedagogů a negovat jimi předkládané učivo. Pokud má rodina např. z náboženských důvodů jiné přesvědčení o sexuálním životě, než je jejich dětem ve škole předkládán, měli by rodiče děti vést k respektování jiných názorů a vysvětlit své postoje a tradice. Opačně ani škola by neměla děti z rodinného prostředí s jinými názory na otázky sexu a např. homosexuality nijak násilně „převychovávat“ nebo zesměšňovat jejich postoje. Dobrý pedagog může naopak tuto situaci využít k poučení o pluralitě názorů a vzájemném respektu.

2.1.10 Zpětné vyhodnocování

Každé pedagogické působení by mělo být podrobeno též zpětnému hodnocení jeho úspěšnosti. Nakolik se podařilo žákům předat vědomosti, nakolik se podařilo pozitivně ovlivnit jejich život. Co se vědomostí týče, může být evaluace prováděna testy, písemkami či ústním zkoušením. Ale pozitivní vliv do života mladých lidí můžeme spíše jen tušit a doufat, že se podařilo nějak zapůsobit na jejich morálně volní vlastnosti a naučit je sebekázní, sebeúctě, empatii a dalším pozitivním hodnotám. V oblasti rizikového chování v dospívání je za úspěch

výchovy pokládáno především to, pokud sledujeme u dospívajících odsun sexuálního startu do dospělosti a/nebo snížení počtu sexuálních partnerů. Pedagogové mohou jen obtížně mít přehled o těchto oblastech života svých žáků a je asi vhodné spolupracovat v této oblasti s rodiči. (Machová, 2002, str.169) Evaluace v oblasti zdravé sexuality u žáků musí být nenápadná, nenásilná a přátelská.

3. Výsledky terénního výzkumu

3.1 Cíl výzkumu

Cílem bylo zjistit na reprezentativním vzorku aktuální názory mládeže a jejich znalosti v oblasti ochrany před STD, antikoncepce a vůbec reprodukčního zdraví.

3.2 Výzkumné hypotézy

Cílem bylo zjistit, zda se nějak změnil sexuální život mladých lidí oproti době, kdy dělal výzkum tým PhDr. Weisse. Dále jaký je rozdíl v sexuálním životě ve školách v jednotlivých ročnících a kdy je zlom vstupu do sexuálního života nejmarkantnější. S tím souvisí doporučení pro věk, kdy by měla být výchova k reprodukčnímu zdraví nejmasivnější a také témata, kterými by se měla zabývat.

H 1: Sexuální chování dnešní mládeže na ZŠ se vyvíjí a je třeba je formovat pomocí sexuální výchovy.

h 2: Žáci 8. a 9. tříd znají metody antikoncepce a umějí je vhodně využít.

h 3: Sexuální život mladých lidí začíná dříve, než v minulosti, posouvá se věková hranice prvního pohlavního styku.

h 4: Ke vztahům s partnery přistupují mladí lidé zodpovědně.

h 5: Vliv médií a vrstevníků na své sexuální chování si mladí lidé nepřipouštějí.

h 6: Mladí lidé pokládají za samozřejmost mít sexuální zkušenosti již na ZŠ nebo na SŠ.

h 7: Pro mladé lidi není v dnešní době otázka panenství/panictví důležitá, není to hodnota, které by si vážili.

h 8: Instrukce manželství si mladí lidé neváží a nepovažují ji za důležitou, preferují volné soužití.

3.3 Výzkumný vzorek

Celkem bylo shromážděno **924** dotazníků ze Základních škol (412 z 8. tříd a 512 z 9. tříd) a **498** dotazníků ze středních škol (212 z prvních ročníků a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií, 231 z druhých ročníků a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií, 55 z třetích ročníků a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií), celkem tedy bylo **1 422** respondentů. Dotazník vyplnilo celkem 630 chlapců a 792 dívek. Jen pro srovnání, známá Weissova studie z let 1998 - 2000 se opírala o výzkum vzorku 1011 českých adolescentů ve věku do 18 let (Další výzkumy Sexuologického ústavu publikované na internetu pracovaly s vzorky 2000 respondentů). Výsledky mého výzkumu, byť nebyly vedeny asi přísně vědeckými postupy, jsou tedy srovnatelné s prací týmu Sexuologického ústavu.

3.4 Metody výzkumu

Prováděl jsem v rámci svých přednášek terénní výzkum pomocí dotazníků. Dotazníky jsem zvolil pro jejich anonymnost, jednoduché srovnání získaných dat, možnost shromáždit větší množství údajů, jednoduchou porovnatelnost dat. Žáci základních škol dostávali jeden typ dotazníku (viz příloha č.1) a studenti středních škol druhý typ dotazníku, mírně upravený (viz příloha č.2). Výhodou zvolené metody je velké množství dat, které se mi podařilo získat a jejich relativně jednoduchá zpracovatelnost. Také je výhodou to, že respondenti měli k dispozici stejné otázky a museli se tedy ve svých odpovědích pohybovat v rámci nich. Nevýhodou je strohost získaných údajů, možná někdy byly dotazníky vyplňovány ne zcela objektivně a po pravdě. Díky časové náročnosti celého výzkumu, který jsem prováděl při své práci bez dalších finančních zdrojů na podrobnější výzkum, jsem zvolil pouze tuto dotazníkovou metodu.

3.5 Průběh výzkumu

Dotazníková akce probíhala především v Praze v období říjen 2008 – únor 2010. Na středních školách většinou v nižších ročnících a na Základních školách v 8. a 9. třídách v rámci přednášek „Sex, AIDS a vztahy“, pořádaných mezinárodní organizací ACET ČR. Tyto přednášky probíhají v rámci školní výuky v jednotlivých třídách. Přednáška pro jednu třídu trvá dvě vyučovací hodiny za sebou, standardní přestávka mezi hodinami je zachována.

Dotazník byl žákům a studentům rozdáván vždy o přestávce mezi dvěma částmi

přednášky. V první části přednášky se studenti dozvěděli definice HIV a AIDS, jaký je způsob přenosu viru HIV, co jsou hlavní nosiče viru, jaké je rizikové chování atd. Témata, která jsou součástí dotazníku (spolehlivost kondomu jako ochrany před početím a nákazou virem HIV, antikoncepci, o partnerských vztazích atd.) se probírají vždy až v druhé části přednášky, takže studenti nebyli nijak ovlivněni názory lektora na danou problematiku. Vždy bylo řečeno, že vyplnění je dobrovolné a pouze pro ty, kteří dotazník vyplnit chtějí. Do vyplnění nebyli nijak nuceni, navíc byli upozorněni na to, že by dotazník měli vyplnit v době přestávky a tedy přijdou o většinu volného času. Také se téměř ve všech třídách našel někdo, kdo dotazník nevyplnil. Studenti byli ujistěni o tom, že dotazník je anonymní a nikdo nebude z jejich odpovědí vyvozovat žádné důsledky. Byli motivováni k tomu, aby dotazník vyplňovali sami, nebylo ale možné zabránit tomu, aby občas někdo na vyplňování nespolečně pracoval se svým sousedem v lavici a některé odpovědi tak mohly být částečně ovlivněny míněním spolužáků. Kdo měl dotazník vyplněný, odevzdal ho osobně lektorovi, takže pokud nechtěl, žádný spolužák se nedozvěděl, jak na otázky odpovídal. Vyplněné dotazníky byly shromážděny a nebyly přístupné dalším studentům ani pedagogům.

3.6 Výsledky dotazníkového výzkumu

Výsledky výzkumu bych rozdělil do několika oblastí

3.6.1 Používání kondomu a jiných antikoncepčních metod

Obecně lze asi říci, že s pojmem antikoncepce (tedy metody, které zabraňují početí, aniž by vylučovaly pohlavní styk) se žáci a studenti setkali, není to pro ně pojem neznámý. Zjevně ale chybí hlubší informovanost o této otázce, a to přesto, že 31% respondentů již je sexuálně aktivních. Jak píše Weiss „chování naší populace zůstává nadále rizikové - například počty uživatelů kondomů jsou stále ještě jen poloviční, než ve vyspělých zemích.“ (Weiss, 2001, str. 27) U sexuálně aktivních respondentů uvedlo, že **kondom** nepoužívají a nikdy nechtějí používat 3,5% žáků ZŠ, ale už 13,5% studentů SŠ. Pouze 45% sexuálně aktivních žáků ZŠ a 26,7% aktivních studentů SŠ uvedlo, že chtějí kondom používat vždy. Z celkového počtu respondentů uvedlo 51% žáků ZŠ, že chtějí vždy používat kondom, ale již jen 37% studentů SŠ. Varující je tedy trend ubývající zodpovědnosti se stoupajícím věkem. Zde by bylo třeba zaměřit se na

pedagogické působení asi především na studenty prvních ročníků SŠ – odpor vůči používání kondomu se projevil hlavně ve druhých a třetích ročnících, tedy s přibývajícím sexuálními zkušenostmi.

Používání kondomu	vždy	nikdy	Jen u některých partnerů	neuvedli
ZŠ	51,2	2,8	44,3	1,6
SŠ	36,9	10,4	50,4	0,8

Tabulka 1 – postoj k používání kondomu (v procentech)

O **spolehlivosti kondomu** jsou mladí lidé asi docela dobře poučeni. Jen 6% žáků ZŠ a 7% studentů SŠ si myslí, že kondom je stoprocentně spolehlivý co se týče ochrany před nechtěným otěhotněním. O stoprocentní spolehlivosti kondomu při ochraně před virem HIV je přesvědčeno 8% žáků ZŠ a 7,5% studentů SŠ. Zdá se to být relativně malý počet respondentů, nicméně v této oblasti je třeba neustálé osvěty v rámci sexuální výchovy. „Kondom umožňuje „bezpečnější“, ale nikoli „bezpečný“ sex – to by byl falešný pocit bezpečí. Jako ochrana před těhotenstvím selhává prezervativ u dospělých ve 3-12%, u dospívajících až 3x častěji (tedy i více než ve třetině případů – pozn. autora práce). Jako ochrana proti pohlavním nemocem může selhat ještě častěji, protože přenos infekce je možný kdykoliv – nejen v plodných dnech cyklu ženy“ (Hamanová, 2003, str. 36) Zvláště v době stále sílící hrozby pandemie nemoci AIDS je tato osvěta ve školách nezbytná. Přes tvrzení některých odborníků o vysoké spolehlivosti kondomu jako ochrany před virem HIV platí, že „bylo prokázáno, že jeho stěna může být propustná pro virus HIV, jsou známy případy jeho selhání. Nejde tedy o ochranu stoprocentní“ (Donát, 2007, str. 80) Přesto mladí lidé u nás kondom příliš nepoužívají. Z některých statistik vyplývá, že v Evropě jsme na tom co se používání kondomu týče téměř nejhůře. „Podle Weisse a spol., kteří zkoumali sexuální chování u reprezentativního souboru 1011 českých adolescentů do věku 18 let, nikdy nepoužila kondom necelá třetina sexuálně aktivních chlapců a dívek, pouze 28% z nich jej používalo pravidelně. Mezi mladými lidmi v Praze připouští používání kondomu se stálým partnerem 38,7% mužů a 36,3% žen, odmítá 45,1% mužů a 55,5% žen (zbytek mužů a žen nemá trvalý partnerský vztah), s náhodným partnerem ho pak připouští 39,6% mužů (pouze však 19,7% žen) a odmítá 32% mužů (29,7% žen), přičemž zbytek souboru náhodné styky nemá.“ (Weiss, 2001, str.80)

Spolehlivost kondomu	stoprocentní	hodně	málo	nevím	nevedlo
Před těhotenstvím ZŠ	7	75,9	13,7	2,4	1
Před těhotenstvím SŠ	6	78,7	12,4	2	0,8
Před HIV ZŠ	7,4	65,6	18,7	7,4	1
Před HIV SŠ	8	64,7	19,7	6,8	0,8

Tabulka 2 – názory na spolehlivost kondomu jako ochranu před nechtěným otěhotněním a před nákazou virem HIV (v procentech)

Z reakcí žáků a studentů bylo také zřejmé, že nemají ucelený přehled o různých **metodách antikoncepce**. Jednak při vyplňování dotazníků často padaly dotazy o různých druzích antikoncepce uvedených v dotazníku, které respondenti neznali. Především o symptotermální metodě značná část z nich nikdy neslyšela, přitom je to metoda po řádném zaškolení nejspolehlivější, srovnatelná s hormonální antikoncepcí a přitom bez jakýchkoli vedlejších účinků. To je jistě podnět pro pedagogy rodinné výchovy, aby se více věnovali vzdělávání v oblasti různých metod antikoncepce. Mě samotného výsledky tohoto výzkumu podnítily k tomu, že jsem zpracoval přednášku na téma reprodukční zdraví a antikoncepce, kterou jsem zařadil do škály nabízených témat pro školy. Respondenti na otázku po nejspolehlivější antikoncepční metodě odpověděli následovně (v tabulce uvádím pro srovnání Pearl index (PI) – tj. počet nežádoucích těhotenství při používání dané antikoncepční metody na 100 žen fertilního věku za jeden rok. Rozptyl čísel je dán výsledky různých výzkumů)

Spolehlivost antikoncepce	hormonální	kondom	IUD	ST	žádná
ZŠ	20,8%	23,5%	8,7%	0,5%	37,8%
SŠ	31,8%	13,1%	7,9%	0,6%	38,8%
Pearl index	0,3-3	5-15	0,2-3	0,7-2,2	

Tabulka 3 – názory na spolehlivost antikoncepčních metod v porovnání s PI

Z tabulky je zřejmé, že valná většina respondentů se správně domnívá, že žádná metoda antikoncepce není úplně stoprocentní. Toto je pozitivní zjištění, protože tomu skutečně tak je (úplně stoprocentní není dokonce ani běžná sterilizace). „Každá žena, která má pohlavní styk,

musí počítat s tím, že jeho následkem může být těhotenství. Ani antikoncepce nemusí být stoprocentní“ . (Hamanová, 2003, str. 36) Dokládá to mimo jiné třeba i počet otěhotnění u dívek do 18 let – v ČR se např. v roce 2008 vyšplhal až na 4 427 (zdroj: ČSÚ), z čehož více než polovina byla pravděpodobně neplánovaných, jelikož tyto dívky podstoupily interrupci.

Na druhou stranu je na našem výzkumu alarmující výsledek názorů na spolehlivost kondomů, který patří alespoň v uvedeném výčtu (pokud nepočítáme ještě v ČR nepoužívanější metodu antikoncepce, tedy přerušovanou soulož, jejíž Pearl index je 8-30, která ovšem nebyla v nabídce v dotazníku) k nejpreferovanějším. Zvláště u žáků základní školy, kteří často stojí před začátkem sexuální aktivity, je mýtus o spolehlivosti kondomu varující. Naštěstí je patrný pokles víry ve spolehlivost kondomu u studentů středních škol. Může být zapříčiněn jednak osobní negativní zkušeností se selháním kondomu, v lepším případě pak lepší informovaností studentů středních škol díky cílenější edukační politice v oblasti antikoncepce na středních školách.

Vzrůst víry v hormonální antikoncepci je způsoben pravděpodobně osobní zkušeností dívek, které ji používají pravděpodobně až s nástupem na střední školu a tedy v alespoň trochu vhodnějším věku pro její aplikaci. Malý počet respondentů preferujících nitroděložní tělísko (UID) a symptotermální metodu (ST) vypovídá především o naprosté neinformovanosti mladých lidí o těchto spolehlivých metodách (vzhledem k Pearl indexu). Zde je tedy na místě mnohem větší důraz na spolehlivé a podrobné informace v rámci výuky. Obecně by asi bylo potřeba také varovat dívky před lehkomyšlným užíváním hormonální antikoncepce. Je smutným faktem, že gynekologové předepisují hormonální antikoncepci často již 15-ti letým dívkám bez sexuálních zkušeností a bez dostatečného vyšetření. Přitom před 20. rokem věku je užívání hormonální antikoncepce ne příliš vhodné a rizika s tím spojená jsou velká. Kupříkladu „u uživatelky hormonální antikoncepce mezi 15-29 lety se udává riziko žilní trombozy až dvakrát častější, než u žen starších. Zanedbatelné není ani negativní ovlivnění sexuálního chování. Jistota, že nemůže dojít k otěhotnění, může u některých dívek vést k časnému zahájení sexuálního života a/nebo k častému střídání sexuálních partnerů. Důležitý by měl být i psychologický přístup, kdy lékař dává dívce... najevo, že pohlavní styk v této věkové kategorii není záležitost zcela běžná a je v tomto období riziková.“ (Machová, 2002, str.47) Masivní používání hormonální antikoncepce sice snížilo v posledních desetiletích počet nechtěných těhotenství a interrupcí, zároveň má ale negativní vliv na promiskuitní chování mladých lidí a přináší i četná zdravotní rizika. O tom by

měly být především dívky v sexuální výchově pravdivě informovány.

3.6.2 Sexuální život

Nejvíce pro mě překvapivé byly výsledky mého výzkumu v oblasti sexuální aktivity respondentů. Weiss se Zvěřinou tvrdí, že „nejčastějším věkem při prvním pohlavním styku zůstává 17. a 18. rok života“ a že se „trend snižování věku koitarché (prvního pohlavního styku - pozn.aut.práce) v české populaci v devadesátých letech zastavil.“ (Weiss, 2001, str.38 a 42) Zajímalo mě především, jestli toto tvrzení moje výzkumy potvrdí nebo vyvrátí. Moje zkušenosti s mladými lidmi a jejich reakce na moje přednášky totiž naznačovaly, že trend snižování věku při začátku sexuálního života opravdu existuje. I když připustím, že někteří respondenti mohli záměrně své zkušenosti nadhodnocovat, aby vypadali před spolužáky zkušenější (pokud třeba si vzájemně v lavici „kontrolovali“, co na tuto otázku odpovídají), stále jsou tyto výsledky asi relevantní. Žáci základních škol uvedli, že mají koitální sexuální zkušenost v 19%, studenti středních škol pak dokonce v 61%. Machová tyto trendy potvrzuje – uvádí že „15% dívek má první pohlavní styk již před 15.rokem.“ (Machová, 2002, str.16)

Weiss připouští, že „většina provedených výzkumů u nás i ve světě svědčí o závažných změnách, jež se v posledních desetiletích projevují v sexuálním chování lidí v souvislosti se změnami sexuální morálky....Sexuální chování mládeže je odlišné od sexuálního chování předešlých generací v mnoha podstatných charakteristikách. Na základě poznatků získaných z ...průzkumů sexuálního chování v posledních desetiletích lze charakterizovat některé hlavní obecné trendy v této oblasti:

- a) posouvání zahájení pohlavního života do stále nižších věkových kategorií
- b) nárůst počtu sexuálních partnerů
- c) nárůst předmanželských sexuálních zkušeností (které se stávají prakticky univerzálními)
- d) zvyšování počtu adolescentů zahajujících pohlavní život před věkem zákonným“. (Weiss, 2001, str. 29 – 30) Zároveň se ale domnívá, že v 90. letech minulého století se u nás tento trend zastavil.

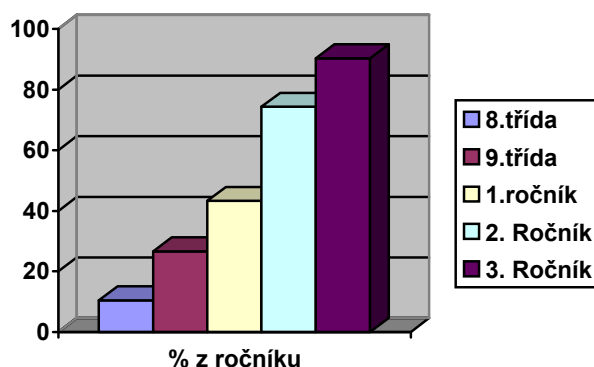
Moje výzkumy ukázaly, že v 8.třídách mělo **sexuální zkušenost** 43 žáků, tedy 10,5% žáků tohoto ročníku. V 9.třídách to bylo již 136 žáků, tedy 26,6% devátáků. Toto je asi

nejzajímavější výsledek. Je vidět, že mezi 8. a 9. třídou dochází k ohromnému zlomu a hodně mladých lidí začíná sexuálně žít. Více než čtvrtina deváťáků je velice vysoké číslo, uvědomíme-li si, že jsou to děti většinou 15-ti leté. U osmáků bylo 31 již sexuálně aktivních žáků dokonce ve věku pod 15 let, tedy pod zákonnou hranici pro sexuální život. 72% sexuálně aktivních osmáků tedy porušilo zákon. U studentů středních škol je trend opět dále vzrůstající. V prvních ročnících již má koitální sexuální zkušenosti 92 studentů, tedy 43,3% studentů prvních ročníků. U studentů druhých ročníků má tuto zkušenost 211 studentů, tedy 74,3% studentů druhých ročníků. Z toho 191 studentů bylo pod 17 let, tedy 63% sexuálně aktivních prváků a druháků. Z relativně malého vzorku studentů třetích ročníků mělo již koitální sexuální zkušenost 47 studentů, tedy 90,3% třetáků.

Tyto výsledky ještě uvádím v přehledné tabulce a přehledném grafu.

Koitální sex.zkušenost	Absolutní počet	% z ročníku	Nárůst o
8.třída ZŠ	43	10,5%	
9.třída ZŠ	136	26,6%	153,3%
1.ročník SŠ	92	43,3%	62,8%
2.ročník SŠ	211	74,3%	71,6%
3.ročník SŠ	47	90,3%	21,5%

Tabulka 4 – koitální sexuální zkušenost respondentů

Graf 1 – porovnání nárůstu koitální sexuální zkušenosti podle ročníků

Celkově tedy ze všech 1 280 respondentů do 17 let má sexuální zkušenosti 486 respondentů, což činí 37,97%, tedy **více než třetina**. Pokud Weiss tvrdí, že v roce 1998 byl průměrný věk Čechů a Češek při prvním pohlavním styku 18,123 let, pak za deset let na to již více než třetina mladých lidí měla sexuální zkušenosti dokonce před 17. rokem věku.

Přitom platí, že tento trend stále časnějšího zahajování sexuálního života není příznivý. „Zvláště pro dívku je předčasný sexuální život krajně nevhodný. Dívka ještě není zralá žena. I když menstruuje a je schopna otěhotnět, její děložní čípek je v průměru až do jejích 17 let nezralý a zvýšeně zranitelný. Důsledkem je větší náchylnost k infekcím pohlavního aparátu (větší než u chlapce i než u dospělé ženy). A také je v tomto období náchylná k chorobným změnám, které mohou postupovat a pokračovat až do rakoviny děložního čípku. A samozřejmě střídání partnerů všechna tato nebezpečí může ještě znásobovat.“ (Hamanová, 2003, str. 19-20) Jiní autoři se jednoznačně shodují na tom, že „předčasný a neukázněný pohlavní život představuje jedno z největších rizik pro reprodukční zdraví.“ (Machová, 2002, str. 53) Netýká se to ale pouze tělesné stránky sexuálního života, a možných následků na fyzickou stránku, zdraví či nechtěnou graviditu, ale dotýká se též psychosociální oblasti. „Sexualita není zdaleka záležitostí jen těla a pohlavních orgánů....sexualita je věcí celého člověka. Dotýká se jeho duše, ducha i těla.“ (Hamanová, 2003, str. 21)

Z průzkumu je také zřejmé, že největší nárůst mladých lidí, kteří začínají být sexuálně aktivní, je mezi 8. a 9. třídou ZŠ. Zatímco v 8.třídách je to jen něco málo než 10% třídy, kteří již začali sexuálně žít, v 9.třídách je to již více než čtvrtina. Navíc je to věk sice sexuální zralosti, ale rozhodně ne psychické a sociální zralosti. Proto myslím, že právě na tuto věkovou kategorii je potřeba zaměřit nejvíce pozornosti v oblasti sexuální výchovy. Mělo by to být téma nikoli jen okrajové, ale mělo by se prolínat jako průřezové téma Školním vzdělávacím programem. „Časné zahájení pohlavního života v dospívání je jednou z nejvíce formujících, ale i potenciálně traumatických zkušeností.“(Machová, 2002, str.17)

Z našeho výzkumu také vyplývá, že **nekoitální sexuální aktivity** jsou u mladých lidí také rozšířené. Orální sexuální aktivity již na základní škole vyzkoušelo 13,6% respondentů. V 8.třídách to bylo 9,2% žáků, tedy téměř podobně jako koitální pohlavní styk. V 9.třídách pak

16,6%. Tam už převažovaly koitální sexuální aktivity – bylo to o 10% více. U středoškoláků již výrazně převažují koitální sexuální aktivity. Orální sex bez dalších sexuálních aktivit provozuje 7,2% respondentů ze středních škol. U středoškoláků jsem se v dotazníku ptal též na jiné sexuální aktivity, konkrétně na anální sexuální styk. Tuto relativně bizarní a rizikovou sexuální praktiku provádí 7,4% středoškoláků, 38% z nich bylo mladších 17 let. V následující tabulce jsou uvedeny přehledně výsledky výzkumu. Přičemž u všech, kteří uvedli, že měli i anální styk, bylo uvedeno, že vyzkoušeli i vaginální a orální sex, u značného množství respondentů, kteří uvedli, že měli pohlavní styk, bylo též uvedeno, že měli i orální sex.

Sexuální zkušenosti	ne	ano	Jen orální sex	Též anální sex
ZŠ	65,9	19	13,6	-
SŠ	30,3	53,6	7,2	7,4

Tabulka 5 – sexuální zkušenosti mladistvých (v procentech)

Nátlak na sexuální jednání od svých partnerů zakusilo 9,6% žáků základních škol, všichni zároveň uvedli, že již měli pohlavní styk, nebo alespoň orální sexuální aktivitu. Dá se tedy předpokládat, že alespoň u některých, ne-li u většiny, byl důvodem pro vstup do sexuální aktivity nátlak partnera. Je tedy možné, že bez tohoto nátlaku by tito mladí lidé začali sexuálně žít až později. Z počtu žáků základní školy, kteří zakusili nátlak na sexuální chování bylo jen 15,7% chlapců, většinou se jednalo o dívky. U středoškoláků zakusilo nátlak na sexuální chování, již 18,7% respondentů. Z toho bylo 24,7% chlapců, zbytek děvčat. Z toho vyplývá, že u středoškoláků není výjimkou, pokud tlačí na sexuální jednání naopak partnerka. Ze středoškoláků, kteří zakusili nátlak na sexuální jednání, ale oproti žákům základních škol 10,6% tomu tlaku nepodlehli a ještě neměli pohlavní styk ani orální sexuální aktivity. Z toho vyplývá, že starší mladí lidé jsou již lépe volně vybaveni, aby dokázali takovému nátlaku čelit. I zde by tedy bylo třeba přistoupit ke zvýšené aktivitě pedagogů v prevenci před jednáním pod nátlakem a mělo by do témat sexuální výchovy na základních školách být zařazeno též téma jak se bránit nátlaku. U středoškoláků byla zařazena též otázka o znásilnění. 1,6% respondentů uvedlo, že byli znásilněni, z tohoto počtu byly paradoxně pouze 3 dívky a zbylých 5 bylo chlapců. Tato skutečnost otevírá další oblast, která nebyla předmětem mého zkoumání a která by byla možná také zajímavá, a to je zkušenost s homosexuálními sexuálními aktivitami.

Nátlak na sex	ne	ano	znásilnění	neuveďlo
ZŠ	88,4	9,6	-	1,9
SŠ	78,5	17,1	1,6	2,8

Tabulka 6 – nátlak na sexuální jednání (v procentech)

3.6.3 Vztahy s partnery

Respondenti měli vybrat jednu nejdůležitější **vlastnost**, kterou by chtěli vidět u svého partnera a kterou u něj hledají. V několika případech respondenti nedodrželi instrukce a označili více vlastností. Většina z nich však označila správně pouze jednu. U žáků ZŠ i studentů SŠ byla nejvíce vyhledávanou vlastností věrnost (u žáků ZŠ to bylo u 39,1%, u studentů SŠ 41,1%). Je to tedy téměř polovina respondentů a u obou věkových kategorií je podobná. Vypovídá to podle mne o tom, že si mladí lidé uvědomují, jak je věrnost ve vztahu důležitou vlastností, a to mimo jiné i z hlediska prevence před STD (pohlavně přenosnými nemocemi). Pro mladé lidi je z tohoto hlediska důležité „nestřídat sexuální partnery, protože každý nový partner znamená další riziko pohlavní nemoci, kterými je dnešní střední a mladá generace značně zaplavená.“ (Hamanová, 2003, str.30) Jako další vlastnost je výrazně početná láska (na ZŠ u 21,7%, na SŠ u 16,4%). Pokles u studentů středních škol může být způsoben ztrátou iluzí a ideálů v této oblasti a soustředěním se na sexuální stránku vztahů. Na třetím místě s podobným bodovým ohodnocením skončily pravdomluvnost (u ZŠ 12,8%, u SŠ 14%) a spolehlivost (u ZŠ 12,8%, u SŠ 14%). Ostatní vlastnosti byly vesměs marginální. Snad pouze tolerance, která získala u středoškoláků 9,4% (oproti 6,2% u žáků ZŠ) je ještě alespoň trochu výraznou vlastností. Možná právě díky tomu, že tolerance je možná zástěrkou pro nezávislost a jakýmsi zaklínadlem u partnerů – pokud budu já tolerovat partnerovi případnou nevěru, mohu očekávat, že ji bude tolerovat i on mě. Výsledky u této otázky jsou přinejmenším povzbudivé. Mladí lidé si váží tradičních hodnot a očekávají je u svých partnerů. Výsledky jsou uvedeny opět v přehledné tabulce.

vlastnosti	věrnost	tolerance	pravdomluvnost	láska	spolehlivost	slušnost	zkušenost	krása	neuedli
ZŠ	39,1	6,2	12,8	21,7	12,8	0,1	2,4	3,8	1
SŠ	41,1	9,4	14	16,4	14	0,2	1,7	2,6	0,6

Tabulka 7 – názory na vlastnosti partnerů, které by měl mít (v procentech)

Další otázka směřovala k očekávání od svého budoucího trvalého partnera. Byla to taková možná trochu provokativní otázka. Většině respondentů je jedno, jak na tom bude s **předchozími sexuálními zkušenostmi** jejich budoucí stálý partner. Takto odpovědělo 59,9% žáků ZŠ a 62,6% studentů SŠ. Myslím, že valná většina respondentů nad touto otázkou nikdy vážně nepřemýšlela. Aby byli jejich prvními sexuálními partnery a do tohoto pevného vztahu vstupovali jejich partneři jako panny nebo panice si přeje 30,4% žáků ZŠ a 23,3% studentů středních škol. To není málo. Co je zajímavé, že by si to přálo i 15% již sexuálně aktivních žáků ZŠ a dokonce téměř 22% sexuálně aktivních středoškoláků. To ukazuje dle mého na to, že si cení daru panenství a panictví a vidí v něm hodnotu. Naopak 8,7% žáků ZŠ a 12,1% studentů SŠ by si přálo, aby jejich budoucí partner byl sexuálně zkušený a vystřídal před nimi již více sexuálních partnerů. Neuvědomují si zřejmě riziko, které je s tím spojeno. I zde je zajímavé, že toto přání projevilo 4,2% sexuálně neaktivních žáků ZŠ a dokonce 8,5% sexuálně neaktivních středoškoláků. Vyplývá to pravděpodobně z tlaku vrstevnické společnosti na promiskuitní sexuální chování. V následující tabulce jsou přehledné výsledky ankety, kdy měli respondenti vyjádřit své přání ohledně předešlých sexuálních zkušeností svých partnerů.

sex.zkušenost	zkušený(á)	panna/panic	je mi to jedno	neuedli
ZŠ	8,7	30,4	59,9	1,1
SŠ	12,1	23,3	62,6	2

Tabulka 8 – názory na předchozí sexuální zkušenosti u svého celoživotního partnera (v procentech)

Další oblast se týkala toho, co by pro respondenty bylo dobrým důvodem, aby se rozhodli

čekat se začátkem sexuálních aktivit až do manželství nebo pevného svazku. Někteří na tuto otázku neodpověděli (4,8% na ZŠ a 12,7% na SŠ) – podle reakcí respondentů při vyplňování dotazníků bylo zřejmé, že pro tyto respondenty je myšlenka sexuální zdrženlivosti naprosto nepřijatelná. Pro ostatní je na prvním místě vzájemné poznávání. To by byl důvod pro 36,7% žáků ZŠ a dokonce 44,4% studentů SŠ. To je docela příznivé, protože tento důvod asi jako jediný je vymezen pozitivně. Nejde o obavu před možnými následky předčasného sexuálního života, ale o pozitivní důvod. Respondenti by chtěli lépe poznat svého partnera a zjistit, zda se k sobě opravdu hodí. To je jistě pozitivní. O to při chození opravdu jde asi především. Dalším výrazným důvodem je obava před nechtěným těhotenstvím. Bojí se ho více než čtvrtina žáků ZŠ (26%) a o něco méně středoškoláků (22,8%). To je jistě také dobrý důvod, zvážíme-li statistiky nechtěných těhotenství mladistvých uvedených výše. Na třetím místě skončila obava před AIDS a dalšími STD. Uvedlo to 18,7% žáků ZŠ a 11,5% středoškoláků. Možná tento důvod respondenti uvedli v souvislosti s přednáškou o rizicích HIV/AIDS, při níž dotazník vyplňovali. Tento údaj nemusí být tedy úplně relevantní, možná by mimo situaci přednášky tento důvod nebyl tak početný. Obávám se, že na toto riziko moc mladých lidí reálně nemyslí, mají pocit, že jim osobně se to stát nemůže. A jsou přesvědčeni, že o HIV/AIDS a dalších STD vědí vše důležité. Uvedlo to téměř 91% žáků ZŠ a přes 93% středoškoláků. Další důvody (dokončení školy, obava z reakcí rodičů, víra) jsou vesměs marginální – do 6%. V následující přehledné tabulce jsou výsledky této ankety. Relativně velké množství respondentů na otázku neodpovědělo, pravděpodobně pro ně tedy není žádný z navržených důvodů dostatečně relevantní, aby se sexem do pevného svazku (manželství) čekali.

čekat	Nechtěné těhotenství	Dokončení školy	Strach z rodičů	víra	STD	Vzájemné poznávání	neuedli
ZŠ	26	3,9	5,6	3,9	18,7	36,7	4,8
SŠ	22,8	2	2,2	4,4	11,5	44,4	12,7

Tabulka 9 – důvody pro čekání se sexem do pevného svazku (v procentech)

3.6.4 Vliv okolí

Další otázka směřovala k **vlivu okolí** na názory na partnerské vztahy a oblast sexu. Respondenti se měli vyjádřit k tomu, zda si myslí, že na jejich sexuální chování mají vliv média

a jejich kamarádi, spolužáci či vrstevníci vůbec. První otázka směřovala na **vliv médií**. 31,9% všech respondentů si myslí, že na jejich sexuální život mají média vliv jen málo, nebyl zde výrazný rozdíl mezi ZŠ a SŠ. Trochu větší rozdíl je mezi těmi, kdo si myslí, že média na jejich sexuální život mají velký vliv. Zatímco toto si myslí pouze 10% žáků ZŠ, u středoškoláků to připouští již 14,4%, přičemž více než polovina z nich je již sexuálně aktivní. Dá se tedy předpokládat, že na jejich vstup do sexuálního života měla média také vliv. Kupodivu ale větší skupinu tvoří respondenti, kteří si myslí, že na jejich sexuální chování nemají média vliv vůbec. U žáků ZŠ je to 16,5% a u středoškoláků dokonce 19,7%. To přitom zcela určitě není pravda. Je prokázáno, že média velice ovlivňují život a normy lidí v mnoha oblastech, sexuální život určitě nevyjímaje. Většina sexuálního jednání v televizi a filmech je nezávazná, mimomanželská sexuální aktivita. Podle jedné studie (Angus, 2007, str.18) je až 85% sexuálních scén ve filmech takovýmto nezávazným sexem jen pro zábavu. Stačí se podívat na české filmy a seriály posledních desíti let. Jestliže jsou mladí lidé od útlého dětství takto indoktrinováni tím, co je v sexuální oblasti a partnerských vztazích normální, přirozené a správné, pak je asi obtížné od nich chtít, aby na tyto věci měli jiné názory. Je ale zřejmé, že značná část z nich si tento vliv neuvědomuje. Tento vliv na promiskuitní chování mladých lidí, ale i střední generace, se odráží i ve statistikách. S tímto vlivem ale souvisí i nárůst výskytu pohlavně přenosných nemocí. „Přemíra sexuálních podnětů, inzerátů a reklam na erotické služby, které veřejně působí již na děti a dospívající, jejichž sexuální chování ještě není zformováno, předčasně probouzí a podněcuje u nich zvědavost a touhu po sexuálních zážitcích.“ (Machová, 2002, str. 77) Dá se myslím mluvit o tlaku sexuální kultury, kterou jsou mladí lidé obklopeni, ale nejsou schopni dostatečně rozumově ty podněty zpracovat. „Z médií na děti a mládež působí tlak, vytváří se nesprávný dojem a veřejné mínění, že raný sexuální život je něco zcela normálního.“ (Sak in Machová, str.156) „Žijeme ve velmi sexualizované době, což se týká nejen dospělých, ale i dětí a dospívajících....Časopisy pro mládež často píšou o sexuálním životě před patnáctým rokem nebo těsně po něm o jako běžné věci.“ (Šilerová, 2003, str.15) Média pak hrají velkou roli při ovlivňování názorů mladých lidí a vytvářejí tlak na to, aby tito mladí obstáli v kolektivu. „Dnešní mladí lidé jsou kromě jiného ovlivňováni řadou časopisů, které ...uvěřejňují i sexuální problémy a zkušenosti svých 12-15letých čtenářek a čtenářů. Na základě toho považují někteří sexuálně „nezkušené“ dospívající toto chování svých vrstevníků za normu, což může vést ke snaze se jim vyrovnat, nebo k pocitům méněcennosti a opožděnosti.“ (Šilerová, 2003, str. 55) Podle WHO „předčasné zahájení sexuálního života celosvětově souvisí také mimo jiné s

intenzivní expozici mládeže sexuálním podnětům v masmédiích.“ (Machová, 2002, str.114)

Vliv médií	Velice ovlivňuje	Občas ovlivňuje	Málo ovlivňuje	Vůbec neovlivňuje	neuedli
ZŠ	10,2	39,5	31,5	16,5	2,3
SŠ	14,4	30,7	32,3	19,7	2,8

Tabulka 10 – Jak jsou podle respondentů oni sami ovlivněni ve svém sexuálním chování médií (v procentech)

Vliv okolí	Velice ovlivňuje	Občas ovlivňuje	Málo ovlivňuje	Vůbec neovlivňuje	neuedli
ZŠ	7,7	36,6	34,6	17,7	3,4
SŠ	7,2	33,7	32,5	22,9	3,6

Tabulka 11 – Jak jsou podle respondentů oni sami ovlivněni ve svém sexuálním chování vlivem okolí – spolužáci, kamarádi, vrstevníci (v procentech)

Další otázka se týkala ovlivnění názorů na sexuální chování od svého okolí, tedy především svých **vrstevníků**. Nejvíce respondentů si myslí, že na ně má jejich okolí v těchto otázkách vliv občas. Uvedlo to 33,7% středoškoláků a 36,6% žáků ZŠ. Ještě více, než u vlivu médií, je ale těch, kteří si myslí, že na ně jejich okolí nemá žádný vliv. Je to přes 20% všech respondentů (17,7% na ZŠ a 22,9% na SŠ). Opět i zde tento pocit pravděpodobně neodpovídá realitě. Naopak podle výzkumů jsou vrstevníci hlavním zdrojem informací a zdrojem formování názorů na sexuální život. „Petrová zjišťuje u svého souboru 898 respondentů starších 15 let přítele jako hlavní zdroj u 39% mužů a čtvrtiny žen... U souboru 800 respondentů ve věku 15-29 let uvádí Leontjevičová jako hlavní zdroj kamarády u 82%“ (Weiss, 2001, str. 127) Machová také potvrzuje, že „velmi častou motivací pro první pohlavní styk je tlak vrstevníků, touha se s nimi vyrovnat nebo vyhovět naléhání partnera. Podle některých prací až 65% dívek a 38% hochů začíná pohlavně žít z tohoto důvodu.“ (Machová, 2002, str. 16). Tento vliv byl patrný i ve výsledcích dotazníku v jednotlivých třídách či školách. V odpovědích na mnohé otázky bylo zřejmě určující, jaké názory na tyto věci převládají v daném kolektivu. Například to, zda je normální v určitém věku mít sexuální partnery, je myslím hodně určující pro mladé lidi s nevyhraněnými názory, kteří pak podléhají těmto většinovým názorům a začínají se sexuálním životem dříve, než by bylo záhodno. U středních škol jsou výrazně méně aktivní studenti

gymnázií (48% gymnázium Nad alejí, 51% gymnázium Ohradní, 80% Křesťanské gymnázium), na opačném pólu jsou střední odborné školy (SŠ Trivis 76% a SŠ výpočetní techniky z Prahy 4 90% sexuálně aktivních studentů). Zajímavé jsou odlišnosti tříd u některých škol. Zatímco např. u vzorku tří tříd v rozptylu 2 po sobě jdoucích let se na SIŠ Náhorní počty sexuálně neaktivních studentů pohybují kolem 32% a výrazně se nemění (je zde patrný vliv výchovné poradkyně, která na studenty dlouhodobě působí), v jiných školách se třídy od sebe výrazně liší. Zde je dána tedy sexuální aktivita spíše klimatem třídního kolektivu, než pedagogickým působením školy jako celku. Tak např. na Obchodní akademii v Satalicích v prvním ročníku bylo 100% respondentů sexuálně aktivních, zatímco ve druhém ročníku bylo 27% studentů sexuálně neaktivních. Na SZŠ v Mělníce bylo ve druhém ročníku 100% sexuálně aktivních, v prvním ročníku jen 43% studentů. Na SOU Trhanovské náměstí bylo 100% budoucích kadeřnic v 1.ročníku sexuálně aktivních, ale zároveň 34% studentek 3. ročníku stejného oboru bylo sexuálně neaktivních. Je tedy vidět, že na těchto školách má větší vliv skupinová dynamika třídy, než výchovné působení školy jako celku.

Podobná situace je na Základních školách. Jsou školy, kde je evidentně markantní rozdíl mezi jednotlivými třídami. Např. V ZŠ Ohradní mělo v 8.třídě pohlavní styk jen 13% žáků, ale v 9. již 43%. V ZŠ U Parkánu v 8. třídě nebyl ani jeden žák, který by měl sexuální styk, v 9. třídě to bylo již 33%. Pak jsou školy, kde je evidentní, že mají žáci dobré vedení v těchto věcech a že klima školy je obecně nakloněno ke zdravému životnímu stylu. Jestliže u žáků ZŠ v mém výzkumu průměrně v 19% již došlo k zahájení pohlavního života, pak školy, kde je toto číslo výrazně odlišné, mají asi v zásadě jinou atmosféru a na žáky netlačí nic k předčasnému zahájení sexuálních aktivit. Tak např. v ZŠ v Dolních Břežanech v 8. i 9. třídě nebyl ani jeden žák, který by již sexuálně žil. A to přesto, že to byly třídy relativně neklidné a s ne úplně dobrou pověstí na škole. V této oblasti ale byly dlouhodobě vedeny svými učiteli (měl jsem možnost s nimi mluvit). Podobná situace byla např. v ZŠ K Milíčovu (v 8. třídě 86% sexuálně neaktivních, v 9. třídě 70%), v ZŠ Kladská (v 8. třídě 83% sexuálně neaktivních, v 9. třídě 82%), v ZŠ Smolkova (v 8. třídě jen 2 sexuálně aktivní a v 9. třídě dokonce ani jeden), ZŠ Kotlářka (v 8. třídě byl jen 1 sexuálně aktivní, v 9. třídě ani jeden). Oproti tomu jsou školy, kde je atmosféra opačná a naopak průměr tříd se sexuálními zkušenostmi je naopak mnohem větší. Např. Na ZŠ Uhebný trh mělo v 8. třídě sexuální zkušenost již 71% respondentů, v ZŠ Jánošíkova a ZŠ Červený vrch v 9. třídách 37%. Je tedy zřejmé, že se alespoň část dětí nechává ovlivnit tím, co se v daném kolektivu (ať již

třídy nebo školy) pokládá za normální a správné.

3.6.5 Některé názory mladých lidí

Poslední otázka v dotazníku se týkala názorů na různé oblasti. Respondenti mohli zaškrtnout libovolný počet výroků, se kterými se ztotožňují. Většinou vyplnili více odpovědí. Odpovědi by asi stály za hlubší analýzu, která ale není součástí této práce. Přesto si chci všimnout některých věcí, které myslím něco vypovídají o mladé generaci.

Zajímavé je, že celkově nejvíce respondentů se ztotožnilo s výrokem, že **s první sexuální zkušeností není třeba spěchat**. Celkem 70% respondentů (75% ze ZŠ a 60,6% ze SŠ) si toto myslí. Přičemž si to myslí i značná část již sexuálně aktivních respondentů. Z nich si to myslí 62% žáků ZŠ a 53% středoškoláků. Je otázka, jak tuto skutečnost interpretovat. Buď si tito mladí lidé jsou vědomi toho, že svůj sexuální život začali předčasně a touto odpovědí nějak reflektují, že v jejich případě to bylo předčasné a litují toho, jelikož jim to třeba nepřineslo to, co od toho očekávali. Nebo je též možné, že sice souhlasí s tím, že se vstupem do sexuální aktivity není třeba spěchat, ale jsou přesvědčeni, že věk, kdy do ní vstoupili oni, byl ten správný.

Dále relativně početnou skupinou byli mladí lidé, kteří se ztotožnili s výrokem, že **mají už jednu nebo více sexuálních zkušeností a že se rozhodně nebudou bránit dalším**. Celkově takto odpovědělo přes 28% respondentů (20,6% ze ZŠ a 42,6% ze SŠ). Je tedy zřejmé, že téměř polovina středoškoláků již žije aktivním sexuálním životem a pokládají to za normální. Co je ale také zajímavé, že je tu poněkud nesoulad mezi těmi, kdo uvedli, že již měli pohlavní styk a mezi těmi, kteří odpověděli kladně na tuto otázku. U žáků ZŠ uvedlo 19% respondentů, že již měli pohlavní styk, přesto o téměř 2% více z nich odpovědělo kladně na tuto otázku. Z toho je zřejmé, že i ti, kteří měli jen orální styk (13,6% žáku ZŠ), tuto aktivitu pokládají za důležitou sexuální zkušenost a hodlají v ní pokračovat. Naopak u středoškoláků je nesoulad opačný. Z nich uvedlo 53,6% že měli pohlavní styk, dalších 7,4% mělo anální pohlavní styk a 7,2% orální sex. Přesto pouhých 42,6% odpovědělo kladně na tuto otázku v této části dotazníku. Opět je otázka, jak tento nesoulad interpretovat. Dost možná, že u žáků ZŠ, kteří jsou celkově méně zralejší, je jakákoli sexuální aktivita, včetně orálního sexu natolik přitažlivá, že díky vlivu médií a okolí jsou přesvědčeni, že je nutné, aby sexuálně žili a pod tímto tlakem chce v sexuálním životě

pokračovat většina z nich. Naopak u středoškoláků, kteří jsou vyzrálejší, mohlo dojít k tomu, že si mnozí uvědomili, že sice již začali sexuálně aktivně žít, ale že to není v životě to nejdůležitější a tak u některých je sexuální aktivita spíše náhodná, nebo se k této věci alespoň nehlásí tak „hrdě“, jako žáci ZŠ. Odpovídají tomu i výzkumy: „emoční reakce na první soulož podle současných anket je pozitivní u 72% chlapců, ale jen u 36% dívek.“ (Machová, 2002, str. 141)

Dalším výrokem, poněkud provokativním, bylo „**jsem panna/panic a jsem na to hrdý(á), se sexem nespíchám**“. Celkově se s tímto výrokem ztotožnilo přes 26% respondentů (34% na ZŠ a 12,2% na SŠ). To není málo. Nicméně i zde je asi třeba zdůrazňovat hodnotu panenství a panictví. Protože výrazně větší podíl byl těch, kteří reálně pannami a panici byli, než těch, kteří se k tomu hlásili. Na ZŠ bylo téměř 65% žáků bez sexuální aktivity, přesto jen necelá polovina z nich je s tímto svým stavem spokojená a na své panenství/panictví hrdá. Ostatní by pravděpodobně pod vlivem okolí sexuální život rádi začali, ale pravděpodobně k tomu neměli příležitost. U středoškoláků je tento poměr ještě větší. 30,3% z nich sexuálně nežije, ke svému panenství/panictví se ale hrdě hlásí jen 40% z nich. Je také zajímavé, jak s rostoucím věkem klesá procento těch, kteří se ke svému panictví/panenství hlásí. V 8. třídách to bylo 41,5%, v 9. třídách 27,9%, v I. ročnících 23,5%, ve II. ročnících již jen 9,5% a ve III. ročnících dokonce již pouze 3,8%.

Poslední oblastí, které si chci všimnout více, je otázka manželství. Že je **manželství v dnešní době přežitek** si myslí celkem téměř 16% dotázaných (18% na ZŠ a 12% na SŠ). Zde ještě stojí za povšimnutí korelace tohoto výroku a počtu dětí z rozvedených rodin. U 30% těch žáků ZŠ, kteří si myslí, že manželství je dnes přežitek, došlo k rozpadu rodiny a jejich rodiče jsou rozvedeni, u středoškoláků je to dokonce u 40%. Je tedy vidět, že rozpad rodiny měl velký vliv na formování názoru na rodinu a význam manželství u dětí. Co mě ale překvapilo byl počet těch, kteří odpověděli současně na dvě rozporné otázky. Současně vyslovilo názor, že manželství je v dnešní době přežitek, ale i že **manželství má dnes i v budoucnu velký význam**, 78% těch žáků ZŠ, kteří odpověděli kladně na výrok o manželství jako přežitku a 20% středoškoláků. Tento zdánlivý rozpor může být vysvětlen několika způsoby. Buď respondenti špatně porozuměli výroky a nevšimli si zjevného rozporu mezi oběma výroky. Manželství nemůže být zároveň přežitkem a mít velký význam. Osobně si myslím, že spíše lze z těchto odpovědí vyčíst touhu mladých lidí po funkčním manželství. Sice ve svém okolí a u mnohých i ve své

vlastní rodině nevidí tuto funkčnost a odpověď o přežitku je povzdech nad tímto stavem, ale na druhou stranu touží po tom mít dobré a funkční manželství.

Celková četnost kladných odpovědí na uvedené výroky v procentech uvádím v tabulce níže

výrok	ZŠ	SŠ
Sex je pro mě něco jako sport nebo zábava – není důležité, kde a s kým, hlavně že si člověk užije	10	9,6
S první sexuální zkušeností není třeba spěchat	75	60,6
Sex je pouze pro závazný partnerský svazek jako je manželství	10,4	6,6
Panenství/panictví vnímám jako něco vzácného, čistého a krásného, co je třeba chránit	14,6	16,3
Moji rodiče jsou rozvedení	24,9	27,9
Manželství je v dnešní době přežitek	18	12
Jsem panna/panic a jsem na to hrdý(á), se sexem nepospíchám	34	12,2
Lituji, že jsem podobnou přednášku neslyšel(a) dříve	12,2	6
Mám už jednu nebo více sexuálních zkušeností a rozhodně se nebudu bránit dalším	20,6	42,6
Manželství má dnes i v budoucnu velký význam	40,5	31,9
Když jdu někam za zábavou, očekávám, že zažiji i nějakou sexuální zkušenost	16,5	13,7

Tabulka 12 – výroky, se kterými se respondenti ztotožňují (v procentech)

3.7 Závěry výzkumu

Tolik tedy asi k výsledkům dotazníkového výzkumu. Mnohé otázky by se daly ještě rozebírat detailněji, pro účely této práce ale myslím tyto výsledky postačí. Podávají podle mě dostatečný materiál pro doporučení k sexuální výchově na Základních školách případně i v

nižších ročnících středních škol.

Zjištění ohledně jednotlivých hypotéz, která vyplývají z dotazníkového výzkumu:

Hypotéza hlavní (**H 1**) se potvrdila. Dochází ke změně sexuálního chování mezi mladými lidmi a to již na Základní škole a je třeba se věnovat důsledně výchově ke zdravé sexualitě. Zjistil jsem, že se snížil věk prvního pohlavního styku a k velkému zlomu v oblasti sexuálních zkušeností dochází mezi 8. a 9. třídou Základní školy. Na tento věk je tedy třeba zaměřit masivní osvětu v oblasti prevence reprodukčního zdraví.

Hypotéza 2 (**h 2**) se výzkumem nepotvrdila, žáci neznají některé antikoncepční metody a mají zkreslené představy o účinnosti antikoncepce.

Hypotéza 3 (**h 3**) se potvrdila. Oproti výzkumům Waissovým se zdá se snížil v posledních letech věk prvního pohlavního styku.

Hypotéza 4 (**h 4**) se výzkumem potvrdila, mladí lidé si váží tradičních hodnot ve vztazích jako je věrnost, láska, spolehlivost, poznávání partnera a přistupují ke vztahům odpovědně.

Hypotéza 5 (**h 5**) se potvrdila. Jen malé procento respondentů si myslí, že by vliv médií a vrstevníků byl na jejich sexuální chování klíčový a významný.

Hypotéza 6 (**h 6**) se nepotvrdila. Přesto, že procento těch, kteří již na Základní škole měli pohlavní styk je vysoké, výrazná část z nich to nepokládá za normální a přiklání se k názoru, že se sexuálními zkušenostmi není třeba spěchat.

Hypotéza 7 (**h 7**) se nepotvrdila, relativně velká část respondentů si panenství/panictví váží a jsou hrdí na to, že jsou pannami nebo panici, i když toto procento s věkem klesá.

Hypotéza 8 (**h 8**) se nepotvrdila. Instituci manželství bere dnes i pro budoucnost vážně značná část respondentů, a to i přesto, že zažili ve své vlastní rodině rozpad manželství.

Závěr

Výchova ke zdravé sexualitě patří mezi velmi důležitá témata, která by na Základní škole měla být vyučována. V širším pohledu se týká mnoha oblastí života ve společnosti a může ozdravit celou společnost. „Výchova k reprodukčnímu zdraví s dobře koncipovanou a vedenou výchovou k odpovědnému manželství a rodičovství může výrazně přispět k řešení závažných společenských problémů. A naopak – zjednodušené (a někdy i komerční ovlivněné) informace mohou k negativním jevům ve společnosti přispívat.“ (Machová, 2002, str.172) Dle mého

výzkumu je právě období 8. třídy zlomovým obdobím, kdy začínají adolescenti sexuálně žít a získávají první praktické zkušenosti se svou sexualitou a partnerskými vztahy. Je proto vhodné zaměřit výchovně vzdělávací působení právě do této věkové kategorie. V nižších ročnících je pro většinu tato otázka příliš teoretickou, přesto i zde by měli být vhodnou formou seznamování s některými otázkami zdravé sexuality, ale spíše s otázkami rodinných a partnerských vztahů. Ve vyšších ročnících a na střední škole již může být pozdě a musí nastupovat krizová intervence. I zde by však mělo platit, že škola je zdrojem zdravých, odborných a výchovných informací, založených na vědeckých poznatcích a nikoli jen na momentální atmosféře ve společnosti.

Výchova ke zdravé sexualitě by se měla stát nedílnou součástí kurikula Základních škol a měla by přispívat k výchově mladé generace k odpovědnému přístupu k životu a tím i k ozdravení klimatu společnosti. Je to jeden z kroků k tomu, jak změnit trend od liberalizace a konzumnosti společnosti k tradičním hodnotám a odpovědnému lidství. Podobně jako v jiných oblastech výchovy a vzdělávání je nutná spolupráce s rodinou.

Použitá literatura:

ANGUS, Stuart. *Sex, AIDS, vztahy*. 3. upravené. Modřice : Josef Tůma, 2007. 48 s. ISBN 80-86687-18-X.

DONÁT, Josef, DONÁTOVÁ, Nora. *Důvěrně a otevřeně o sexu : Sexuální výchova pro základní školu a pro nižší ročníky víceletých gymnázií*. 2. aktualiz. vyd. Praha : Fortuna, 2007. 96 s. ISBN 978-80-7168-990-4.

HAMANOVÁ, Jana, et al. *Na cestě k dospělosti aneb na co se nejčastěji ptáte*. Praha : Státní zdravotní ústav, 2003. 55 s. ISBN 80-7071-232-5.

JANIŠ, Kamil. *Úvod do sexuální výchovy*. Opava : Slezská univerzita, 2005. 93 s. ISBN 80-7248-305-6.

JOYEUX, Henri. *City ; sexualita ; AIDS : Sexuální výchova od 13 do 15 let*. Praha : Portál, 1994. 73 s.

KASÍKOVÁ, Hana; VALIŠOVÁ, Alena. *Pedagogické otázky současnosti*. Praha : Institut sociálních vztahů, 1994. 124 s. ISBN 80-85866-05-6.

KRAUS, Blahoslav; POLÁČKOVÁ, Věra. *Člověk - Prostředí - Výchova : k otázkám sociální pedagogiky*. Brno : Paido, 2001. 199 s. ISBN 80-7315-004-2.

MACHOVÁ, Jitka; HAMANOVÁ, Jana. *Reprodukční zdraví v dospívání : příručka k sexuální výchově*. Praha : H & H, 2002. 197 s. ISBN 80-86022-94-3.

PÁL, Andor. *Manuál sexuální výchovy*. Brno : CERM, 1995. 18 s. ISBN 80-85867-50-8.

PELIKÁN, Jiří. *Pomáhat být : otevřené otázky teorie provázející výchovy*. Praha : Karolinum, 2007. 159 s. ISBN 978-80-246-0345-2.

PELIKÁN, Jiří. *Výchova pro život*. Praha : ISV, 1997. 108 s. ISBN 80-85866-23-4.

SAK, Petr, et al. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Praha : Portál, 2007. 296 s. ISBN 978-80-7367-230-0.

ŠILEROVÁ, Lenka. *Sexuální výchova*. 1. Praha : Grada, 2003. 104 s. ISBN 80-247-0291-6.

Sexuální výchova - vybraná témata : Výchova ke zdraví . Praha : MŠMT, 2009. 70 s.

UZEL, Radim. *Sexuální výchova*. Praha : Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. 28 s. ISBN 80-86991-69-5.

VÁGNEROVÁ, Marie – *Vývojová psychologie I*, Praha . Karolinum, 2005, ISBN 80-246-0956-8

VALENTA, Josef. *Osobnostní a sociální výchova a její cesty k žákovi*. Kladno : AISIS, 2006. 226 s. ISBN 80-239-4908-x.

WEISS, Petr, ZVĚŘINA, Jaroslav. *Sexuální chování v ČR - situace a trendy*. 1. vyd. Praha : Portál, 2001. 160 s. ISBN 80-7178-558-x.

Přílohy:

Příloha č.1

DOTAZNÍK – Základní škola Empirický výzkum pro ACET ČR

Datum vyplnění:

Informace o tobě:

chlapec dívka věk: do 15 let nad 15 let

Prosím zaškrtni vždy jen jednu možnost u každé otázky

Jak myslíš, že je spolehlivý kondom v ochraně před početím?

100% hodně málo nevím

Jak myslíš, že je spolehlivý kondom v ochraně před nákazou HIV?

100% hodně málo nevím

Když uvažuješ o používání kondomu, jaký je tvůj osobní postoj:

vždycky chci používat nikdy nechci používat
 chci používat jen u některých partnerů

Která vlastnost je pro tebe nejdůležitější, aby jí měl tvůj partner?

(vyber prosím jen jednu, která je pro tebe nejdůležitější)

věrnost tolerance pravdomluvnost láska
 spolehlivost slušnost zkušenost krása

Která antikoncepční metoda je podle tebe nejspolehlivější?

hormonální kondom nitroděložní tělísko
 symptotermální metoda žádná není úplně spolehlivá

Chtěl(a) bys, aby tvůj celoživotní partner:

vystřídal před tebou více partnerů a byl zkušený(á)
 byl panicem/pannou je mi to jedno

Máš za sebou již nějaké sexuální zkušenosti?

ne ano, orální sex ano, pohlavní styk

Zažil(a) jsi někdy od někoho nátlak na sex, byl(a) jsi nucen k sexu?

ano ne

Důvod proč čekat se sexem pro tebe je:

obava z nechtěného těhotenství dokončení školy

Příloha č.2

DOTAZNÍK – Střední škola Empirický výzkum pro ACET ČR

Datum vyplnění:

Informace o tobě:

chlapec dívka věk: do 17 let nad 17 let

Prosím zaškrtni vždy jen jednu možnost u každé otázky

Jak myslíš, že je spolehlivý kondom v ochraně před početím?

100% hodně málo nevím

Jak myslíš, že je spolehlivý kondom v ochraně před nákazou HIV?

100% hodně málo nevím

Když uvažuješ o používání kondomu, jaký je tvůj osobní postoj:

vždycky chci používat nikdy nechci používat
 chci používat jen u některých partnerů

Která vlastnost je pro tebe nejdůležitější, aby jí měl tvůj partner?

(vyber prosím jen jednu, která je pro tebe nejdůležitější)

věrnost tolerance pravdomluvnost láska
 spolehlivost slušnost zkušenost krása

Která antikoncepční metoda je podle tebe nejspolehlivější?

hormonální kondom nitroděložní tělísko
 symptotermální metoda žádná není úplně spolehlivá

Chtěl(a) bys, aby tvůj celoživotní partner:

vystřídal před tebou více partnerů a byl zkušený(á)
 byl panicem/pannou je mi to jedno

Máš za sebou již nějaké sexuální zkušenosti?

ne ano, orální sex ano, pohlavní styk
 ano, anální sex

Zažil(a) jsi někdy od někoho nátlak na sex, byl(a) jsi nucen k sexu?

ne ano byl(a) jsem obětí znásilnění

Důvod proč čekat se sexem pro tebe je:

obava z nechtěného těhotenství dokončení školy
 strach z rodičů víra
 strach z AIDS a jiných nemocí vzájemné poznávání

Jak myslíš, že tvoje postoje a názory na sex ovlivňuje:

média (filmy, televize, internet, časopisy...)

- velice občas málo vůbec

názory okolí (spolužáci, parta, vrstevníci)

- velice občas málo vůbec

Myslíš, že jsi nyní dostatečně informován(a) o tom, jak se před virem HIV chránit?

- ano, mám dostatek informací spíše ano
 spíše ne, jen tuším vůbec ne

Zatrhni ty výroky, se kterými se můžeš ztotožnit a vnitřně s nimi souhlasíš (i více možností):

- Sex je pro mě něco jako sport nebo zábava – není důležité, kde a s kým, hlavně že si člověk užije.
 S první sexuální zkušeností není třeba spěchat.
 Sex je pouze pro závazný partnerský svazek jako je manželství.
 Panenství/panictví vnímám jako něco vzácného, čistého a krásného, co je potřeba chránit.
 Moji rodiče jsou rozvedení.
 Manželství je v dnešní době přežitek.
 Jsem panna/panic a jsem na to hrdý(á), se sexem nespíchám.
 Lituji, že jsem podobnou přednášku neslyšel(a) dříve.
 Mám už jednu nebo více sexuálních zkušeností a rozhodně se nebudu bránit dalším.
 Manželství má dnes i v budoucnu velký význam.
 Když jdu někam za zábavou, očekávám, že zažiji i nějakou sexuální zkušenost.

Příloha č.3

autor práce na jedné z přednášek, kde prováděl dotazníkový výzkum

Souhlasím s tím, aby moje bakalářská práce byla půjčována ke studijním účelům. Žádám, aby citace byly uváděny způsobem užívaným ve vědeckých pracích a aby se vypůjčovatelé řádně zapsali do přiloženého seznamu.

V Praze dne 17.5.2010

.....
Podpis

Pořadové číslo	Jméno čtenáře	č. ISIC karty	Bydliště	Datum